

УДК 338.012:69

Скриньковський Руслан Миколайович

*кандидат економічних наук, професор, професор кафедри
Львівський університет бізнесу та права*

Skrynkovskyu Ruslan

*PhD in Economics, Professor, Professor of the Department
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-2180-8055*

Цюх Святослав Ігорович

*аспірант
Львівського університету бізнесу та права*

Tsyuh Svyatoslav

*Postgraduate Student of the
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0003-0179-1193*

Процевят Оксана Семенівна

*провідний інженер відділу
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»*

Protseviat Oksana

*Leading Engineer of the Department
State Institution «M. I. Dolishniy Institute of
Regional Research of the NAS of Ukraine»
ORCID: 0000-0002-6713-2820*

Тиркало Юрій Євгенійович

*аспірант
Національного університету «Львівська політехніка»*

Tyrkalo Yuriy

*Postgraduate Student of the
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0003-2535-4238*

Горбонос Федір Володимирович

*доктор економічних наук, професор, ректор
Львівський університет бізнесу та права*

Horbonos Fedir

*D. Sc. (Economics), Professor, Rector
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-6563-9847*

**ТЕНДЕНЦІЇ І ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ В
УМОВАХ ВІЙНИ
TRENDS AND PROBLEMS IN THE FIELD OF CONSTRUCTION OF
UKRAINE IN THE WAR CONDITIONS**

***Анотація.** Сьогодні війна в Україні, спричиненої збройною агресією Російської Федерації і за сприяння Республіки Білорусь проти України, призвела до виникнення труднощів і проблем у всіх сферах національної економіки України, в тому числі і у сфері будівництва. В умовах повномасштабної війни Росії проти України підвищений рівень небезпеки і ризику, зупинення будівництва багатьох будівель і споруд на різних етапах їхнього існування, численні зруйновані та пошкоджені будинки і приміщення, зростання вартості будівельних матеріалів, енергоресурсів, транспортних витрат, а також нестача робочої сили є одними з найважливіших факторів, що призводять до падіння обсягів будівництва. З огляду на викладене вище, метою статті є дослідження тенденцій і проблем у сфері будівництва України в умовах війни. На основі аналізу*

аналітичних даних зазначено, що з 10 травня по 8 червня 2022 року загальні збитки економіки України через пошкодження фізичної інфраструктури зросли на 9,6 мільярда дол. США, а руйнування та пошкодження житлових будинків за цей період становило 8,4 млн. кв.м. В контексті цього з'ясовано, що Кабінет Міністрів України спростив дозвільні та реєстраційні процедури у будівництві в умовах воєнного стану, прийнявши Постанову від 24.06.2022 р. № 722. Встановлено, що поточний стан сфери будівництва України потребує покращення, особливо у сфері житлового фонду, оскільки втрати для економіки України від російсько-української війни, станом на початок липня 2022 року, є досить високими. Також сформульовано висновок про те, що відновлення сфери будівництва в Україні необхідно проводити за рахунок розроблення і реалізації відповідних заходів на державному рівні, за фінансової підтримки іноземних держав-партнерів. Тут особливе значення також має залучення іноземних експертів і провідних фахівців України для посилення потенціалу будівельних компаній (зокрема, фінансового і кадрового потенціалу), для врахування безпекових питань і ризиків у майбутньому. Визначено, що подальші дослідження доцільно проводити в напрямі пошуку практичних шляхів відновлення сфери будівництва в Україні, включаючи сферу житлового фонду, у воєнний та післявоєнний час.

Ключові слова: будівництво, житловий фонд, економіка України, економіка будівництва, війна Росії проти України.

Summary. Today, the war in Ukraine, caused by the armed aggression of the Russian Federation and with the assistance of the Republic of Belarus against Ukraine, has led to difficulties and problems in all areas of the national economy of Ukraine, including in the field of construction. In the context of a Russia's full-scale war against Ukraine, an increased level of danger and risks, a halt in the construction of many buildings and structures at different stages of

their existence, numerous destroyed and damaged houses and premises, an increase in the cost of building materials, energy resources, transport costs, as well as a shortage of labor are one of the most important factors leading to a drop in construction volumes. Considering the above, the purpose of the article is to study trends and problems in the field of construction of Ukraine in the war conditions. Based on the analysis of analytical data, it was noted that from May 10 to June 8, 2022, the total losses of the economy of Ukraine due to damage to physical infrastructure increased by \$9.6 billion, and the destruction and damage of residential buildings during this period amounted to 8.4 million square meters. In the context of this, it was found out that the Cabinet of Ministers of Ukraine has simplified permit and registration procedures in construction in the conditions of martial law by adopting Resolution No. 722 dated June 24, 2022. It has been established that the current state of the construction sector in Ukraine needs to be improved, especially in the field of housing stock, since the losses for the economy of Ukraine from the Russian-Ukrainian war, as of early July 2022, are quite high. The conclusion was also formulated that the restoration of the construction sector in Ukraine should be carried out through the development and implementation of appropriate measures at the state level, with the financial support of foreign partner states. Here, the involvement of foreign experts and leading specialists of Ukraine is of particular importance for strengthen the potential of construction companies (in particular, financial and personnel potentials), for take into account security issues and risks in the future. It was determined that further research should be conducted in the direction of finding practical ways to restore the construction sector in Ukraine, including the housing stock, in wartime and post-war times.

Key word: *construction, housing stock, economy of Ukraine, economy of construction, Russia's war against Ukraine.*

Постановка проблеми. Як відомо, «Російська Федерація є

державою-терористом, однією з цілей політичного режиму якої є геноцид Українського народу, фізичне знищення, масові вбивства громадян України, вчинення міжнародних злочинів проти цивільного населення, використання заборонених методів війни, руйнування цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, штучне створення гуманітарної катастрофи в Україні або окремих її регіонах. ... Політичний режим Російської Федерації є нацистським за своєю суттю і практикою та ідеологічно наслідує націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарний режим» [1].

Сьогодні війна в Україні, спричиненої збройною агресією Російської Федерації і за сприяння Республіки Білорусь проти України, призвела до виникнення труднощів і проблем у всіх сферах національної економіки України, в т. ч. і у сфері будівництва. В умовах повномасштабної війни Росії проти України підвищений рівень небезпеки і ризику, зупинення будівництва багатьох будівель і споруд на різних етапах їхнього існування, численні зруйновані та пошкоджені будинки і приміщення, зростання вартості будівельних матеріалів, енергоресурсів, транспортних витрат, а також нестача робочої сили є одними з найважливіших факторів, що призводять до падіння обсягів будівництва житлового, промислового, транспортного та ін. Наразі ситуація складна, економіка повільно відновлюється, посилюються відповідні заходи безпеки в регіонах України.

Поряд з тим, тут доцільно також зазначити, що раніше, перед повномасштабним вторгненням Росії як держави-окупанта, як держави-терориста на територію України, український ринок новобудов розвивався дуже бурхливими темпами – нові об'єкти з'являлися в усіх великих містах України, і не тільки. Особливо високою була будівельна активність у таких містах, як Київ, Львів, Харків, Одеса, Дніпро. Клієнти будівельних компаній завжди мали широкий вибір об'єктів нерухомості, відповідний

спектр послуг, а також залишались задоволені від переваг співпраці як щодо розташування, ціни та якості нових будинків, так і щодо планування та площі житла, включаючи пріоритетні напрями (проекти) розвитку об'єктів благоустрою тощо. Багато хто вже інвестував у споруджувану нерухомість в 2021 році чи роками раніше з надією поселитись у 2022. Однак, війна в Україні не тільки перешкодила планам, а й завдала невимовних страждань невинним людям, забравши безліч життів і відчуття безпеки, включаючи виклики і загрози економічній безпеці. Через збройну агресію Російської Федерації в Україні зруйновано велику кількість житлових будинків та багато інших цивільних об'єктів, і назвати їх точну кількість досить важко. Так, станом на 03 липня 2022 року, житло втратили близько 800 тис. українців, найбільше руйнувань житлового фонду зафіксовано на сході та півночі України [2]. Також з кінця лютого 2022 року будівництво зупинилося навіть у містах, розташованих на заході України, через ризики, масові постійні ракетні обстріли території України з боку Росії і за сприяння Республіки Білорусь тощо. Незважаючи на це, в таких умовах, у червні 2022 року в усіх областях України, віддалених від бойових дій, спостерігається деяке відновлення будівництва, водночас ціни суттєво зросли і є вищими, порівняно з довоєнними. Якщо орієнтуватися на поточний стан житлового будівництва, то станом на липень 2022 року найбезпечнішими для такого виду економічної діяльності є західні області України, але ситуація може змінитись у будь-який момент через збройну агресію Росії.

Враховуючи наведене вище, очевидно, що дослідження тенденцій і проблемних питань у сфері будівництва України в умовах війни є досить актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд і аналіз наукової літератури, останніх досліджень дозволяє стверджувати, що проблематиці розвитку будівельної сфери в Україні в умовах війни приділено досить

мало уваги. У цьому контексті доцільно згадати публікації науковців, які приведені нижче.

Так, О. Коба [3; 4] дотримується думки, що для економічного відновлення України і забезпечення економічної безпеки сфери будівництва необхідно: сформувати єдиний координаційний центр для всіх робочих груп, які беруть участь у цьому процесі; забезпечити жорсткий контроль та прозорість за рухом і цільовим використання коштів; продовжити системну роботу з удосконалення стандартизації і нормування будівельної продукції на основі міжнародних стандартів; відновити кредитування на ринку будівництва, залучати іноземні інвестиції для фінансування і розвитку будівельних проектів; сприяти і стимулювати впровадженню у будівництво передових технологій і матеріалів з урахуванням наявного світового досвіду, залучати до цього процесу провідних фахівців України та іноземних спеціалістів; впроваджувати безвідходне, маловідходне виробництво (зокрема, будівельних матеріалів); залучати іноземних експертів для посилення потенціалу будівельних компаній (зокрема, кадрового потенціалу) тощо.

Поряд з тим, І. Крилова [5] за результатами проведених досліджень стверджує, що відновлення пошкодженого житлового фонду як важливої складової сфери будівництва можна здійснити через окремі механізми отримання компенсацій у вигляді нового житла (яке можна і необхідно побудувати) або із залученням Фонду державного майна України [6] через розрахунок і надання суми компенсації на відповідний ремонт, для відновлення пошкодженого майна тощо. Ці процедури можна та рекомендується прискорити і спростити шляхом дерегуляції. Деретуляція передбачає усунення надмірних і скасування окремих нормативних обмежень і неефективних процедур контролю, усунення зайвого регулювання, зокрема ліцензування, удосконалення систем сертифікації, моніторингу, а також окремих видів експертиз та усунення інших

обмежень для бізнесу, економіки у воєнний і післявоєнний час [5].

Тут також на особливу увагу заслуговують висновки за результатами досліджень, приведених у працях [7; 8], які доцільно врахувати в контексті післявоєнного відновлення сфери будівництва (житлового будівництва, будівельної галузі), відбудови і розвитку України. А враховуючи те, що Україна наблизилася до вступу до Європейського Союзу, отримала статус кандидата у члени в ЄС, то окремої уваги в питанні відбудови та будівництва заслуговують деякі пропозиції і рекомендації, приведених у публікаціях [9; 10]. Також важливим завданням є дослідження тенденцій і проблемних аспектів у сфері будівництва України в умовах війни, з точки зору практичного підходу.

Мета статті. Метою статті є дослідження тенденцій і проблем у сфері будівництва України в умовах війни. Для досягнення цієї мети необхідно:

- здійснити порівняльний аналіз аналітичних даних, наявної оперативної інформації щодо відновлення будівництва новобудов у воєнний та довоєнний періоди;
- проаналізувати втрати національної економіки України, зокрема у сфері будівництва, станом на початок липня 2022 року, через повномасштабну війну Росії проти України;
- розглянути рекомендації для відновлення сфери будівництва в умовах воєнного стану, представлених Кабінетом Міністрів України;
- представити реальний стан сфери будівництва в умовах війни, а також розкрити причини, які провокують такий стан, і можливі шляхи вирішення проблем у цьому напрямі.

Для довідки: дослідження здійснено в умовах обмеженості інформації, в інтересах національної безпеки України, виходячи із нестабільності, невідомості, складності і невизначеності зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна в Україні спустошила ринок нерухомості і фінансову систему через дуже високий рівень невизначеності, стан небезпеки і ризику, а також є нищівною для ринку нерухомості через руйнування житла і комерційної нерухомості. Як вже зазначалось, станом на кінець травня – початок червня 2022 року, забудовники в Україні відновили роботи менш ніж на половині житлових комплексів, переважно на тих об'єктах, які були збудовані і готові для проживання або перебували на завершальній стадії будівництва. Наразі комерційних інвестицій у нове будівництво майже немає [11].

Так, доцільно зауважити, що у порівнянні із довоєнним періодом, а саме із жовтнем 2021 року на кінець травня поточного року найкраща ситуація по відновленню будівництва новобудов присутня у Волинській, Рівненській, Черкаській, Закарпатській, Вінницькій та Тернопільській областях, оскільки питома вага відновлення будівництва становить понад 85% від показників довоєнного періоду, зокрема у порівнянні із жовтнем 2021 року (рис. 1). При тому взагалі не ведеться будівництво у Кіровоградській, Миколаївській та Херсонській областях, а також у Донецькій та Луганській, дані про які взагалі є відсутні.

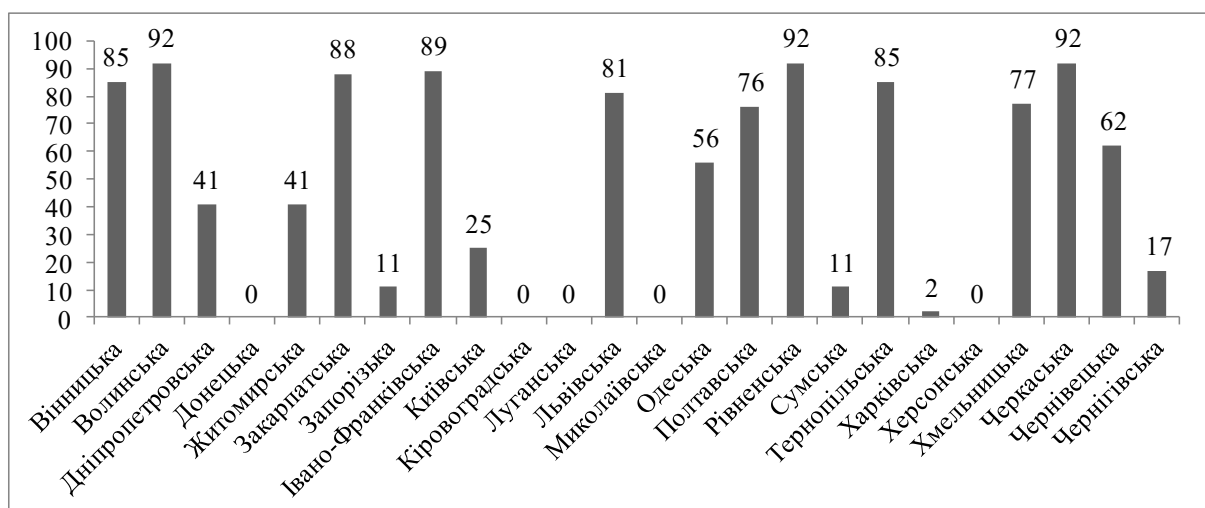

Рис. 1. Питома вага відновлення будівництва новобудов станом на кінець травня у відповідності до жовтня 2021 року, %

Джерело: сформовано на основі [11]

За оцінками експертів, собівартість будівництва з початку війни вже зросла на 20% і може зрости на 30% в залежності від використовуваних матеріалів [12].

З огляду на аналітичні дані щодо реального стану і особливостей функціонування житлово-будівельного комплексу в Україні, доцільно звернути увагу і на втрати, яких зазнала національна економіка України, через російсько-українську війну, станом на початок липня 2022 року. Так, майже за місяць, а саме з 10 травня по 08 червня 2022 року загальні втрати економіки України внаслідок пошкодження фізичної інфраструктури зросли на 9,6 млрд. дол. США (табл. 1). Що стосується конкретно руйнування та пошкодження житлових будинків, то за цей період було зруйновано 8,4 млн. кв.м.

Таблиця 1

Втрати економіки України внаслідок пошкодження фізичної інфраструктури

Втрати	станом на:			
	10.05.2022	19.05.2022	25.05.2022	08.06.2022
Втрати економіки України внаслідок пошкодження фізичної інфраструктури, млрд. дол. США	94,3	97,4	105,5	103,9
зокрема:				
Житлові будинки, млн. кв.м	31,0	33,9	39,4	39,4

Джерело: сформовано на основі [13]

За останніми даними (за оцінками Міністерства економіки України та команди KSE Institute (аналітичного підрозділу Київської школи економіки) за підтримки Офісу Президента України), оприлюдненими 08 червня 2022 року, значно зросли збитки, завданих бізнес-структурам, закладам освіти і охорони здоров'я, а також дитячим садкам, адміністративним будівлям і спорудам та складській інфраструктурі. Так, збитки, завданих українським підприємствам (через руйнування та пошкодження), уже сягнули 11,5 млрд. дол. США, закладів освіти – 1,6

млрд. дол. США, медичних закладів – 1,1 млрд. дол. США, дитячих садків – 576 млн. дол. США. Через війну Росії проти України, станом на 08.06.2022 р., зруйновано (або пошкоджено) або захоплено близько 256 підприємств, включаючи будівельні компанії, 1177 закладів освіти, 656 медичних закладів, 668 дитячих садків, 20 торговельних центрів (комплексів), 28 нафтобаз, а також 6,3 тис. залізничних колій. Поряд з тим, з початку російсько-української війни пошкоджено, знищено або захоплено щонайменше 44,8 млн. кв.м житлового фонду. Дані уточнюються [14]. Також нагадаємо, що станом на 03 липня 2022 року, житло втратили близько 800 тис. українців [2].

З огляду на такий розвиток подій через війну Росії проти України, Кабінет Міністрів України спростив дозвільні та реєстраційні процедури у будівництві в умовах воєнного стану. Це допоможе значно пришвидшити виконання робіт з капітального ремонту, реконструкції пошкоджених будинків і споруд, сприятиме будівництву нових об'єктів тощо. Так, Постановою КМУ від 24.06.2022 р. № 722 [15], на період дії воєнного стану та протягом року з дня його припинення або скасування, вносяться такі зміни у сфері будівництва, а саме:

1. Планування намірів забудови земельної ділянки, забудова індивідуальних житлових будинків, садів, дачних будинків, інших будівель і споруд на двох і нижче поверхах (площею до 500 кв.м) може здійснюватися без будівельного паспорта відповідно до містобудівної документації місцевого рівня або цільового призначення земельних ділянок.

2. Надання містобудівних умов та прийняття рішення про обмеження або відмову в забудові земельних ділянок уповноваженим органом здійснюється протягом 10-ти робочих днів з дня реєстрації заяви. В іншому випадку, проектування об'єкта будівництва здійснюється без отримання умов та обмежень містобудування, відповідно до обмежень

використання земель, визначених у містобудівній документації місцевого рівня та чинного Закону України «Про охорону культурної спадщини».

3. Проектна документація подається замовником на погодження до органу охорони культурної спадщини через Єдину державну електронну систему у сфері будівництва. Таку документацію розглядають та повинні надати відповідь щодо погодження чи правомірної відмови протягом 30-ти днів. У разі відсутності відповіді протягом 30-ти днів погодження проектної документації вважається затвердженим за замовчуванням.

4. Не виконується контрольна геодезична зйомка перед прийняттям і проведенням робіт на об'єктах без ремонту, у будинках, будівлях, спорудах, незавершеному будівництві.

5. Дозволяється також перенесення окремих видів робіт з оздоблення фасадів та благоустрою територій, крім транспортних проїздів, на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців з дня його припинення або скасування.

Видані на підставі цієї постанови реєстраційне повідомлення про початок виконання будівельних робіт та дозвіл на виконання будівельних робіт діють до завершення будівництва [15].

Практика показує, що кількість звернень клієнтів (замовників), що надійшли за червень 2022 року, свідчить про збільшення обсягів будівництва в різних регіонах України. Так, кількість заяв на видачу дозволів на будівництво та актів пробного запуску зросла вдвічі [16].

У період з 15 березня по 15 червня 2022 року головними інспекторами будівельного нагляду Державної інспекції архітектури та містобудування України здійснено опрацювання [16]: 3784-и повідомлення про початок здійснення будівельних робіт; 5514-ть декларацій щодо підготовки об'єкта до експлуатації; 270-ть дозволів на виконання будівельних робіт; 207-м довідок про прийняття об'єктів у експлуатацію; 847-м змін щодо повідомлень, декларацій, дозволів.

Разом з тим, необхідно також звернути увагу на наслідки, які несе сьогодні війна у сферу будівництва в Україні. Перш за все, тут доцільно виокремити причини, зокрема [12; 17]:

1. Висока завантаженість транскордонних логістичних шляхів: коли діяльність більшості виробництв заблокована і лишаються запаси тільки на складах, то скоро настає ситуація критичної нестачі таких запасів і, як наслідок, зупиняється діяльність.

2. Блокада морського сполучення чинить значний тиск на доставку продукції через західний кордон, у такому випадку суттєво зростає вартість такої продукції.

3. Відсутність будівельних матеріалів: якщо сьогодні наявні запаси та імпорتنі обсяги будівельних матеріалів використовувати для нового будівництва житлових комплексів, то матеріалів для нагальних аварійно-відновлювальних робіт не буде.

4. Дефіцит робочої сили.

Водночас з'ясовано, що можливими напрямками післявоєнного відновлення сфери будівництва, враховуючи різні точки зору фахівців, можуть бути такі аспекти, як [18; 19]:

– зелене будівництво, яке передбачає спорудження будівель і споруд, при чому їхня експлуатація не чинить жодного шкідливого впливу на стан навколишнього природного середовища;

– спрощена процедура будівництва об'єктів за типовим проектом, в т. ч. у частині, що фіксує відхилення від діючих норм;

– спрощена процедура закупівель;

– знижені вимоги до сертифікації матеріалів;

– знижені вимоги до структури та змісту проектної документації на будівництво, а також знижені вимоги до розгляду проектів будівництва тощо.

Одним із можливих шляхів вирішення проблем, що є перепонами

для функціонування і розвитку сфери будівництва в Україні, є: придбання європейських технологій і спрощення процедури ввезення необхідних матеріалів, сертифікованої будівельної продукції та будівельної техніки з європейських країн.

Експертне середовище і органи державної влади в Україні сьогодні вже активно обговорюють питання дерегуляції сфери будівництва та спрощення бюрократичних процедур для забезпечення якнайшвидшого відновлення потенціалу і розвитку країни. Це є позитивним аспектом, адже є розуміння, що в дуже короткий термін потрібно вирішити житлові проблеми сотень тисяч громадян, яким потрібне житло, і не тільки. Безперечно, це рівень державної цільової програми, яку потрібно терміново удосконалювати сьогодні та реалізовувати. Масштабне будівництво і відбудова України передбачає здійснення масштабного фінансування і залучення величезних інвестицій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі виконаного дослідження встановлено, що сучасний стан сфери будівництва в Україні потрібно неодмінно покращувати, оскільки втрати, яких зазнала економіка України від російсько-української війни, станом на початок липня 2022 року, включаючи сферу житлового фонду, є досить значними і суттєвими. Враховуючи це, відновлення сфери будівництва в Україні необхідно проводити на державному рівні за рахунок розроблення і реалізації відповідних заходів по відновленню, за фінансової підтримки іноземних держав-партнерів. Тут особливе значення також має залучення іноземних експертів і провідних фахівців України для посилення потенціалу будівельних компаній (зокрема, фінансового і кадрового потенціалу), для врахування безпекових питань і ризиків у майбутньому.

Подальші дослідження доцільно проводити в напрямі пошуку практичних шляхів відновлення сфери будівництва в Україні, включаючи сферу житлового фонду, у воєнний та післявоєнний час.

Література

1. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну: Закон України 22.05.2022 р. № 2265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text> (дата доступу: 10.07.2022).
2. Близько 800 тис. українців втратили житло через війну // Матеріали ТСН (Телевізійної служби новин). 03.07.2022. URL: <https://tsn.ua/ato/blizko-800-tis-ukrayinciv-vtratile-zhitlo-cherez-viynu-2101822.html> (дата доступу: 10.07.2022).
3. Коба О. В. Ризики і загрози економічної безпеки будівельної галузі України в умовах воєнного стану // Eurasian scientific discussions: Proceedings of the 4th International scientific and practical conference (May 8–10, 2022). Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2022. P. 367–371.
4. Коба О. В. Економічна безпека будівельної галузі в умовах воєнного стану // Innovations and prospects of world science: Proceedings of the 9th International scientific and practical conference (April 28–30, 2022). Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2022. P. 658–660.
5. Крилова І. І. Необхідність дерегуляції процесів в рамках відновлення пошкодженого житлового фонду та критичної інфраструктури // Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції у 3-х томах (м. Київ, 15–28 квітня 2022 р.). Т. 2. Київ: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2022. С. 49–51. URL: <https://ispp.org.ua/wp->

content/uploads/2022/06/tezy0422-t2.pdf (дата доступу: 10.07.2022).

6. Про затвердження Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 р. № 560 (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2011-%D0%BF#Text> (дата доступу: 10.07.2022).
7. Заяць В. С. Розвиток житлового будівництва як фактор формування житлових умов населення // Демографія та соціальна економіка. 2019. № 2(3). С. 137–151. doi: <https://doi.org/10.15407/dse2019.02.137>
8. Богінська Л. О. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України // Економічні студії. 2018. № 2(20). С. 25–28.
9. Norouzi M., Châfer M., Cabeza L. F., Jiménez L., Boer D. Circular economy in the building and construction sector: A scientific evolution analysis // Journal of Building Engineering. 2021. № 44. 102704. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jobe.2021.102704>
10. European Construction Sector Observatory. Building Information Modelling in the EU construction sector. March 2019. URL: https://ec.europa.eu/growth/document/download/974c6fbe-425f-4867-8d20-3db32a3f6fd3_en (дата доступу: 10.07.2022).
11. Звіт про фінансову стабільність, червень 2022 року // Матеріали Національного банку України. 21.06.2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2022-roku> (дата доступу: 10.07.2022).
12. Брак кадрів та дефіцит матеріалів: як відновлюється ринок будівництва житла та чи подорожчають квартири // Матеріали Інформаційного агентства «Українські Національні Новини». 01.07.2022. URL: [https://www.unn.com.ua/uk/news/1983740-brak-kadriv-ta-defitsit-materialiv-yak-vidnovlyuyetsya-rinok-budivnitstva-zhitla-ta-chi-](https://www.unn.com.ua/uk/news/1983740-brak-kadriv-ta-defitsit-materialiv-yak-vidnovlyuyetsya-rinok-budivnitstva-zhitla-ta-chi)

- podorozhchayut-kvartiri (дата доступу: 10.07.2022).
13. Новини Київської школи економіки, станом на 04.07.2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/novyny> (дата доступу: 10.07.2022).
 14. За останніми обрахунками загальна сума прямих збитків інфраструктури становить \$103.9 млрд // Матеріали Київської школи економіки. 09.06.2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/za-ostannimi-obrahunkami-zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-standovit-103-9-mlrd/> (дата доступу: 10.07.2022).
 15. Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 р. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2022-п#Text> (дата доступу: 10.07.2022).
 16. З початку роботи в умовах воєнного стану ДІАМ опрацьовано більше 10000 звернень замовників // Матеріали Державної інспекції архітектури та містобудування України. 16.06.2022. URL: <https://diam.gov.ua/news/z-pochatku-roboti-v-umovah-voyennogo-stanu-diam-opracovano-bilshe-10000-zvernen-zamovnikiv> (дата доступу: 10.07.2022).
 17. Могильний Г. Будівництво житла під час війни: ліки чи отрута для економіки? // Матеріали «ZN.UA». 22.06.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/budivnitstvo-zhitla-pid-chas-vijni-liki-chi-otruta-dlja-ekonomiki.html> (дата доступу: 10.07.2022).
 18. Ткаченко Т. Перспективи зеленого будівництва у майбутньому відновленні України. 31.05.2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15011> (дата доступу: 10.07.2022).
 19. Гурєєва С., Бондаренко Т. Повернути втрачене: які плани має уряд щодо відбудови держави // Матеріали незалежного журналістського бізнес-порталу «MIND.UA». 31.03.2022. URL:

<https://mind.ua/openmind/20238806-povernuti-vtrachene-yaki-plani-mae-uryad-shchodo-vidbudovi-derzhavi> (дата доступу: 10.07.2022).

References

1. Pro zaboronu propahandy rosiiskoho natsytskoho totalitarnoho rezhymu, zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii yak derzhavy-terorysta proty Ukrainy, symvoliky voiennoho vtorhnennia rosiiskoho natsytskoho totalitarnoho rezhymu v Ukrainu: Zakon Ukrainy 22.05.2022 r. № 2265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text> (data dostupu: 10.07.2022).
2. Blyzko 800 tys. ukraintsiv vtratyly zhytlo cherez viinu // Materialy TSN (Televiziinoi sluzhby novyn). 03.07.2022. URL: <https://tsn.ua/ato/blizko-800-tis-ukrayinciv-vtratili-zhitlo-cherez-viynu-2101822.html> (data dostupu: 10.07.2022).
3. Koba O. V. Ryzyky i zahrozy ekonomichnoi bezpeky budivelnoi haluzi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu // Eurasian scientific discussions: Proceedings of the 4th International scientific and practical conference (May 8–10, 2022). Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2022. P. 367–371.
4. Koba O. V. Ekonomichna bezpeka budivelnoi haluzi v umovakh voiennoho stanu // Innovations and prospects of world science: Proceedings of the 9th International scientific and practical conference (April 28–30, 2022). Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2022. P. 658–660.
5. Krylova I. I. Neobkhidnist derehuliatcii protsesiv v ramkakh vidnovlennia poshkodzhеноho zhytloвого fondu ta krytychnoi infrastruktury // Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh viiny i v postvoiennyi period v Ukraini: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii u 3-kh tomakh (m. Kyiv, 15–28 kvitnia 2022 r.). T. 2. Kyiv: DZVO «Universytet menedzhmentu osvity» NAPN Ukrainy,

2022. S. 49–51. URL: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/tezy0422-t2.pdf> (data dostupu: 10.07.2022).
6. Pro zatverdzhennia Poriadku zatverdzhennia proektiv budivnytstva i provedennia yikh ekspertyzy ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.05.2011 r. № 560 (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2011-%D0%BF#Text> (data dostupu: 10.07.2022).
 7. Zaiats V. S. Rozvytok zhytlovoho budivnytstva yak faktor formuvannia zhytlovykh umov naselennia // Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. 2019. № 2(3). S. 137–151. doi: <https://doi.org/10.15407/dse2019.02.137>
 8. Bohinska L. O. Stan ta perspektyvy rozvytku budivelnoi haluzi Ukrainy // Ekonomichni studii. 2018. № 2(20). S. 25–28.
 9. Norouzi M., Chàfer M., Cabeza L. F., Jiménez L., Boer D. Circular economy in the building and construction sector: A scientific evolution analysis // Journal of Building Engineering. 2021. № 44. 102704. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jobe.2021.102704>
 10. European Construction Sector Observatory. Building Information Modelling in the EU construction sector. March 2019. URL: https://ec.europa.eu/growth/document/download/974c6fbe-425f-4867-8d20-3db32a3f6fd3_en (data dostupu: 10.07.2022).
 11. Zvit pro finansovu stabilnist, cherven 2022 roku // Materialy Natsionalnoho banku Ukrainy. 21.06.2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2022-roku> (data dostupu: 10.07.2022).
 12. Brak kadriv ta defitsyt materialiv: yak vidnovliuietsia rynek budivnytstva zhytla ta chy podorozhchaiut kvartyry // Materialy Informatsiinoho ahentstva «Ukrainski Natsionalni Novyny». 01.07.2022. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1983740-brak-kadriv-ta-defitsit-materialiv-yak-vidnovlyuyetsya-rinok-budivnitstva-zhitla-ta-chi>

- podorozhchayut-kvartiri (data dostupu: 10.07.2022).
13. Novyny Kyivskoi shkoly ekonomiky, stanom na 04.07.2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/novyny> (data dostupu: 10.07.2022).
 14. Za ostannimy obrakhunkamy zahalna suma priamykh zbytkiv infrastruktury stanovyt \$103.9 mlrd // Materialy Kyivskoi shkoly ekonomiky. 09.06.2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/za-ostannimi-obrahunkami-zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-stanovit-103-9-mlrd/> (data dostupu: 10.07.2022).
 15. Deiaki pytannia zdiisnennia dozvilnykh ta reiestratsiinykh protsedur u budivnytstvi v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.06.2022 r. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2022-П#Text> (data dostupu: 10.07.2022).
 16. Z pochatku roboty v umovakh voiennoho stanu DIAM opratsovano bilshe 10000 zvernen zamovnykiv // Materialy Derzhavnoi inspektsii arkhitektury ta mistobuduvannia Ukrainy. 16.06.2022. URL: <https://diam.gov.ua/news/z-pochatku-roboti-v-umovah-voyennogo-stanu-diam-opracovano-bilshe-10000-zvernen-zamovnikiv> (data dostupu: 10.07.2022).
 17. Mohylnyi H. Budivnytstvo zhytla pid chas viiny: liky chy otruta dlia ekonomiky? // Materialy «ZN.UA». 22.06.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/budivnitstvo-zhitla-pid-chas-vijni-liky-chi-otruta-dlja-ekonomiki.html> (data dostupu: 10.07.2022).
 18. Tkachenko T. Perspektyvy zelenoho budivnytstva u maibutnomu vidnovlenni Ukrainy. 31.05.2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15011> (data dostupu: 10.07.2022).
 19. Hurieieva S., Bondarenko T. Povernuty vtrachene: yaki plany maie uriad shchodo vidbudovy derzhavy // Materialy nezalezhnoho zhurnalistskoho biznes-portalu «MIND.UA». 31.03.2022. URL:

<https://mind.ua/openmind/20238806-povernuti-vtrachene-yaki-plani-mae-uryad-shchodo-vidbudovi-derzhavi> (data dostupu: 10.07.2022).